

Navn:

Fødselsdato:

040401

Skole:

Frederiksborg Gymnasium og HF

Fag:

Større skriftlig opgave, Større skr. opg (4872--2hf)

Dato for prøveafleggelse:

03-04-2020

Større Skriftlige Opgave – SSO 2019/20

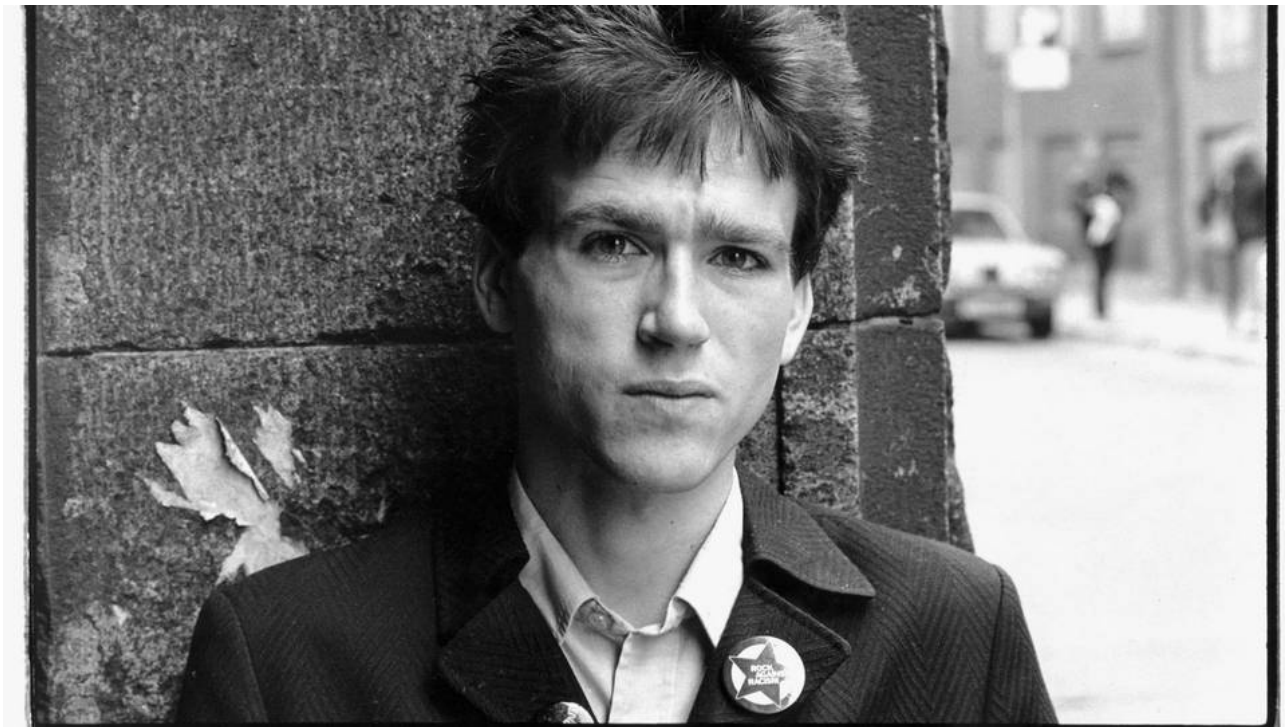
Frederiksborg
Gymnasium og HF

Elev id: 2p 23

Elev:

Fag:	Vejleder:
Dansk A	Ditte Smith Tlf.: 61 71 10 76 Email: sm@fgc4.dk
	Tlf.: Email:
Opgaveformulering: (udfyldes af vejlederne) Hvordan bliver byen og menneskene fremstillet i Michael Strunges digtning? Der ønskes en analyse og fortolkning af udvalgte digte fra "Livets hastighed". Desuden ønskes en perspektivering til mellemkrigstidens ekspressionisme og en diskussion af hvordan postmodernismen låner træk fra ekspressionismen.	
<i>Opgavens omfang bør være på 10-15 sider tekst ekskl. forside, indholdsfortegnelse, litteraturfortegnelse samt evt. tabeller og lignende</i>	

Michael Strunge

Frederiksborg Gymnasium & HF

2.p

SSO: Dansk A

3. april 2020

Resume

Postmodernismen opstod omkring 1980, og den postmodernistiske litteratur var stærkt præget af punkkulturen. I denne slags litteratur skildres virkeligheden meget subjektivt og i flere tilfælde forvrænget. Der bliver ikke forsøgt at finde nogen mening med virkeligheden og tilværelsen men der fremstilles blot, hvad der opleves. En dansk lyriker under postmodernismen var den unge Michael Strunge. Omdrejningspunktet i mange af hans værker er byen og menneskene. Strunge bruger sproget på en helt særlig måde, og han fremstiller byen som ødelagt, og menneskene som kyniske og skyld i byens ødelæggelse. En anden lyriker som også fremstiller byen og menneskene som noget negativt er, Tom Kristensen, som skrev under ekspressionismen fra 1920 og frem. Netop ekspressionismen henter postmodernismen flere træk fra, selvom det er en litteraturhistorisk periode fra en del år tidligere.

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
Postmodernismen og 80'er lyrikken.....	5
Michael Strunge.....	7
"Livets hastighed"	7
Perspektivering	14
Konklusion	16
Litteraturliste.....	18

Indledning

Mennesker har gennem historien haft trang til at gøre op med noget eller nogen for at sætte deres eget, nye og anderledes præg på tingene. Sådan er det også inden for litteraturen. Der findes mange forskellige litteraturhistoriske perioder og litteraturgenrer, og der opstår fortsat nye. Gennem litteraturen har og er der derfor utallige måder at fremstille og beskrive byen og menneskene på. Der er mange måder at skildre virkeligheden på, gennem enten et objektivt eller subjektivt syn. Man kan skildre virkeligheden meget realistisk eller virkelighedsnær, som man siger, men man kan også forvrænge synet på virkeligheden og dermed skildre den mere modernistisk. Ud fra det subjektive syn kan mennesker have meget forskellige oplevelser af og syn på virkeligheden. Mange forskellige faktorer såsom følelser og sindstilstand kan have indflydelse på menneskers opfattelse af virkeligheden. En tidsperiode, hvor individet stod mere på egne ben og subjektiviteten fik stor indflydelse på litteraturen, var i 1980'erne under postmodernismen i Danmark. I denne periode fremstillede mange forfattere og lyrikere deres, måske, forvrængede oplevelse af virkeligheden. Flere forfattere og lyrikere begyndte også at fremstille byen og menneskene.

Postmodernismen og 80'er lyrikken

Der er mange måder at udtrykke sig på og gennem for os mennesker. En måde er gennem sprog og litteratur. Litteraturen har ændret og ændrer sig fortsat gennem tiden, derfor er der mange forskellige former for og genrer af litteratur. Litteratur kan nemlig have mange skikkelser. I det postmoderne samfund fik litteraturen også lov til at spire og formes på nye måder. Postmoderniteten indtræder for alvor omkring 1980 og varer frem til omkring 1990'erne. Det postmoderne samfund, som efterfulgte det moderne samfund, som det forholdt sig kritisk til, var en tid hvor individet i højere grad var overladt til sig selv. Individet var ikke længere bundet af slægt, traditioner eller religion, men skulle nu selv skabe sin identitet. Individet havde nu en større frihed, men med frihed hører også ansvar. Bagsiden af dette var, at det for nogen kunne være uoverskueligt og meningsløst i og med, at man mistede mange af de faste holdepunkter og værdier. Netop meningsløsheden var litteraturen også i høj grad præget af. Meget litteratur fra denne tid omhandler individers erfaringer og oplevelser af en uforståelig og håbløs verden.¹

¹ Høher-Larsen, Maria: *Postmodernitet*, iBureauet/Dagbladet information (2016). Besøgt d. 16.3.2020.
<https://faktalink.dk/titelliste/postmodernitet>

I 1980'erne spirede særligt denne slags litteratur også frem i Danmark. Ovenpå oliekrisen i 1973, den økonomiske krise som den medførte og den store skræk for de mange atomvåben, som de to stormagter, Sovjetunionen og USA, var i besiddelse af, syntes alt håbløst, og fremtidssynet var meget mørkt og pessimistisk. Danmark var i så stor krise og gæld, at regeringen førte krisepolitik. Levestandarden faldt, samtidig med at arbejdsløsheden kun steg. Begrebet "fattig-firserne" opstod. De unges frustrationer kom til udtryk gennem den såkaldte punkkultur. I modsætning til 60'ernes unge så havde 80'ernes unge og punkerne ikke nogen løsninger til alle de ting, de var utilfredse med, men de var gode til at finde problemerne og råbe op om dem. De var nogle gode sortseere, deres slogan blev ligefrem "No future". De gamle oprørere og omverdenen døbte dem "nå-generationen," fordi de ikke havde nogen politiske analyser eller løsninger på noget af det, de råbte så højt om. Gennem punkkulturen opstod BZ-bevægelsen, som var unge, der flyttede ind i forladte huse og omdannede dem til fristeder for ungdomskulturen.

I modsætning til 70'erne, hvor litteraturen er stærkt præget af realisme, så bliver 80'erne karakteriseret som lyrikkens og modernismens årti. I 70'erne vægtede lyrik og prosa cirka lige meget i litteraturen, forlagene og medierne, og digtningen var præget af det, man kalder knækprosa. I 80'erne bliver prosa mere anonym, i takt med at lyrikken får mere opmærksomhed. Forfatterne i 80'erne var ekstremt kritiske overfor 70'ernes forfattere, og de tog afstand fra deres måde at skrive på og fra politiske bevægelser. Punkerne så ikke nogen lys fremtid, og dette syn prægede 80'ernes digtere. Deres lyrik omhandler for det meste "her og nu-oplevelser" for mennesker i byen, somme tider om natten. Som centrum for disse oplevelser var kroppen og sanserne, og minder på denne måde om den tidligere kropsmodernisme.² En ud af mange digtere, der skrev på denne måde og samtidig fik meget opmærksomhed og omtale, var den unge digter Michael Strunge. Strunge var en del af punkkulturen, og han havde i høj grad et meget dystopisk syn på fremtiden. Meget af hans lyrik er også stærkt præget af ekstreme sanseindtryk. Det lyriske jeg i hans digte sanser og oplever byen og menneskene i den.

² Sørensen, Mimi, Mads Rangvid: *Brug litteraturhistorien*, Systime (2014). Side 196-199

Michael Strunge

Michael Strunge er født d. 19. juni 1958 og voksede op i Hvidovre. I grundskolen sprang han et par klassetrin over, fordi han var så kvik. I 1977 blev Strunge student fra Vester Borgerdyd Gymnasium. Senere begyndte Strunge at læse kunsthistorie på Københavns Universitet, men det skulle vise sig kun at være et kort visit for Strunge, det var for kedeligt for ham. I stedet stoppede han studierne og blev ved med at udforske sproget og skrive. Allerede i sin gymnasietid begyndte Strunge at interessere sig for lyrik, og han begyndte at skrive selv. Hans første digtsamling "Livets hastighed" udkom i 1978, den blev efterfulgt af i alt ti yderligere digtsamlinger, blandt andet "Skrigerne" fra 1980 og "Vi folder drømmens faner ud" fra 1981. Strunges sidste digtsamling "Verdenssøn" udkom i 1985, men han udgav den under pseudonymet Simon Lack, en "ny og ukendt 21-årig digter". I sin næstsiste digtsamling "Væbnet med vinger" fra 1984, meddelte Strunge nemlig, at det var hans sidste værk, og han takkede af, men Strunge kunne ikke holde sig væk fra poesien. Udover sine elleve digtsamlinger udgav Strunge også to noveller. Michael Strunge var stærkt inspireret af punkkulturen og den såkaldte "Nå-generation," som opstod i 80'erne. Han lod sig dog også inspirere af sine ophold på forskellige psykiatriske afdelinger. Strunge var mani-depressiv, og i en manisk periode sprang han ud ad vinduet fra sin lejlighed på fjerde sal, efter han havde sagt til sin kæreste: "Nu kan jeg flyve." Strunge døde på denne meget tragiske måde d. 9. marts 1986. På daværende tidspunkt var han hjemme på besøg, han var ellers indlagt på rigshospitalet på grund af en manisk tilstand.³

"Livets hastighed"

Michael Strunges første digtsamling "Livets hastighed" er lidt blødere end noget af det, han senere kom til at skrive. Der er også en del kærlighedsdigte i denne digtsamling. Strunges digtning er dog allerede på dette tidspunkt stærkt præget af kroppens mange sanseindtryk. Digtet omhandler særligt jeg'et og dets plads i verden. Det lyriske jeg i hans digte beskriver de oplevelser, det sanser af byen og menneskene i den. Det første digt i denne digtsamling har samme titel som hele digtsamlingen, nemlig "Livets hastighed". Det er et moderne, centrallyrisk digt med et eksplicit lyrisk jeg. Det ses

³ Madsen, Karina Søby: *Michael Strunge*, i Bureauet/Dagbladet information (2008). Besøgt d. 30.1.2020. <https://forfatterweb.dk/oversigt/strunge-michael>

allerede i første strofe: - *jeg lever kun / med livets hastighed*.⁴ Jeg'et optræder hele seks gange i digtet, og de steder, hvor der er et verballeret men ikke noget subjekt, er det underforstået at det stadig er det lyriske jeg, der taler og handler. Der er ikke rim i digtet, men det er dog bygget op omkring en fast form. Det har otte strofer med fire verslinjer i hver. Første verslinje i alle stroferne består af et eller to ord og begynder med stort begyndelsesbogstav. De tre andre verslinjer i alle stroferne har lille begyndelsesbogstav, og tredje verslinje i hver strofe begynder med en bindestreg. Anden og fjerde verslinje er de længste verslinjer i alle strofer, de er mellem to og syv ord. Tredje verslinje er kort, ligesom første verslinje, med to til fire ord. Der er et mønster i stroferne. De første to verslinjer tænker eller gør det lyriske jeg noget. I de to efterfølgende verslinjer indgår jeg'et meget ofte eksplicit og gør noget som løsning på det, han tænker i de første verslinjer. Eller også uddyber han de tanker eller handlinger, han allerede har gjort i de to første verslinjer. *Hvem ved / ved hvad ens selv er lig? / jeg er ligeglad / skaber selv mit selv*.⁵ Først stiller han et spørgsmål, han grunder over, og dernæst svarer han på det med en løsning.

Digtet kredser om det lyriske jeg's tanker.⁶ Hovedmotivet i dette digt kunne være, som titlen siger, livets hastighed, men det kunne også være forandring. Dette er situationsmotiver. Der bliver ikke beskrevet et fysisk eller ydre miljø i digtet, men vi får derimod indblik i et indre miljø, som er præget af frustration og længsel efter forandring.⁷ Til at skabe dette miljø bruger Strunge rigtig mange sproglige billeder. Han har proppet metaforer ind i stort set hver eneste sætning. Nogle eksempler kunne være: - *kaster masken / ... / Mit sind / gror ud af mit hoved / - skiftede sind / efter at have være død / ... / Skifter fart / jeg har brug for fartsbillet*.⁸ Nogle af hans metaforer er en bestemt slags metafor som: *Knuser uret / med mine tanker* og - *jeg ændrer mit liv / før det ændrer mig*.⁹ Her får abstrakte begreber som tanker og liv tilegnet menneskelige egenskaber, derfor er det personifikation. Strunge leger med sproget: - *død og træt af / ikke at være mig selv*.¹⁰ Her kunne han sagtens have brugt ordet dødstræt, men i stedet vælger han at splitte det og bruge begge ordene hver for sig, så de ikke bare flyder sammen og får en samlet betydning, men hvert ord bliver i stedet tillagt lige meget betydning. Han bruger også mange sproglige figurer. Der er eksempel på

⁴ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9

⁵ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 10

⁶ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 80-81

⁷ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 38-43

⁸ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9-10

⁹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9

¹⁰ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9

modsetsningsfiguren antitese: *Danner kontrast / behøver ingen camouflage*¹¹. Strunge benytter sig også af gentagelsesfigurer. Der er et eksempel på den sproglige figur epanastrofe: *Hvem ved / ved hvad ens selv er lig?*¹² Dette er også et retorisk spørgsmål. Et sted bruger han også metabole: *Skifter fart / jeg har brug for fartskift*.¹³ Han benytter sig også af allitteration, *skaber selv mit selv*.¹⁴

15

Sætningsopbygningen gør, at man lægger særligt mærke til sproget og tænker mere over det. De to første verslinjer i de fire første strofer indeholder ikke et subjekt, men det gør en af de to sidste verslinjer i de to første strofer. Strofe tre og fire indeholder slet ikke et subjekt. Så sker der et skift ved strofe fem. De sidste fire strofer har nemlig i modsætning til de første fire, et subjekt i en af de to første verslinjer. Strofe seks har tre subjekter, to i anden verslinje og et i tredje vers. Strofe syv har to subjekter, et i første verslinje og et i tredje verslinje. Den sidste strofe har tre subjekter, et i verslinje to, tre og fire. De to første strofer har to verbede, et i verslinje et og et i verslinje tre. Strofe tre har også to verbede, de står blot i verslinje et og to. Fjerde strofe indeholder tre verbede i alt. Et i henholdsvis verslinje et, tre og fire. I strofe fem og seks er der et verbede i verslinje to og tre. Hele fem verbede er at finde i strofe syv, et i første verslinje, to i anden verslinje og et i både verslinje tre og fire. I ottende og sidste strofe er der fire verbede, et i hver verslinje. Der er ikke egentlige perioder i digtet, da det er uden tegnsætning, men når man læser det, får man en oplevelse af, at der er to perioder i hver strofe. Det opleves som om, at de to første verslinjer er en periode, og de sidste to er en periode.¹⁶

Selvom digtet virker kritisk, og der er en trang til at ville ændre noget, så er ordene, der bliver brugt, stadig meget neutrale. Der er nogle få negativt ladede ord, fx knuser, død og træt af. Strunge bruger nogle abstrakte ord som *anarkistisk kamæleon* og *et uforgængeligt selv*.¹⁷ Der er rigtig mange verber i dette digt, specielt handleverber som: knuser, lever, skifter, danner, kaster, ændrer og gror. Ens for alle disse verber er, at de er i nutid, da digtet er skrevet i nutid. Det har den effekt, at det giver mere dynamik og action. Der er også en del substantiver, både konkrete og abstrakte.

¹¹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9

¹² Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 10

¹³ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 10

¹⁴ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 10

¹⁵ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 112-126

¹⁶ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 127-133

¹⁷ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 9-10

Eksempler på konkrete substantiver i digtet er: uret, forklædning, camouflage, farve, kamæleon, masken og hoved. Eksempler på abstrakte substantiver i dette digt er: tanker, hastighed, forandringer, kontrast, leveform, sind, uforgængeligt selv, fart, fartskift og liv. De mange abstrakte substantiver skaber et billedrigt sprog, som man kan reflektere over og fortolke meget på. Der er også nogle få adjektiver i digtet, nemlig: død, træt, anarkistisk og ligeglad.¹⁸ Digtet er præget af en alvorlig tone. Frustration over det nuværende og desperation efter forandring er det, der ligger til grund for sproget, stemningen og tonen i digtet. Temaet for digtet kunne være som titlen antyder, livets hastighed, men det kunne også være forandring eller at forme sig selv og sit liv.

Digtet ”Det er ved at komme igen” fra samme digtsamling fokuserer særligt på det lyriske jeg’s oplevelse og sansning af menneskene omkring det. I det centrallyriske digt ”Det er ved at komme igen” ser vi også et eksplicit lyrisk jeg, som kommer til syne elleve gange. Der er hverken rim eller nogen fast form i digtet. Digtet består af fire strofer, men hver strofe har et forskelligt antal verslinjer. Første strofe har elleve vers, anden strofe har sytten vers, tredje strofe har atten vers og fjerde strofe har fire vers. Der er heller ikke nogen tegnsætning, bortset fra at der er punktum i slutningen af hver strofe, og så begynder første verslinje i alle strofer med stort begyndelsesbogstav. I anden strofe er der to punktummer. Et slutpunktum ligesom i slutningen af alle andre strofer, men så er der også et punktum midt inde i strofen efter verslinje ni. Ved dette punktum sker der et skift. Før punktummet, i starten af strofen, er det det lyriske jeg’s synssans, der dominerer, og efter punktummet er det det jeg’et hører, der bliver det essentielle. Fjerde og sidste strofe, som er den korteste, indeholder dog flest punktummer. Strofe fire har tre punktummer, et efter tredje verslinje, et lige før sidste ord i fjerde verslinje og et slutpunktum efter sidste ord i fjerde vers.

I første strofe beskriver det lyriske jeg, hvordan det mærker og oplever omgivelserne: *jeg kan mærke det*.¹⁹ Det bliver beskrevet, at det er morgen, og lyset er skarpt. *Og alting skærer og ligner glas der knaser / og alting synes at staves med s / skarpt skin i solens stråler*.²⁰ Jeg’et oplever solens lys så skarpt, at det får alting til at skinne skarpt. Strunge benytter sig her af allitteration, og han fremhæver det endda selv ved at skrive: *og alting synes at staves med s*.²¹ Jeg’et beskriver videre: *hvidtlysende træthed / smertende øjne / og sviende gennemsigtighed*.²² Det er altså her følesansen,

¹⁸ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 134-137

¹⁹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

²⁰ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

²¹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

²² Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

der er i spil. Der beskrives noget, som kan mærkes, træthed, øjne der gør ondt og en gennemsigtighed, som svier. I første halvdel af anden strofe er det synssansen, som det lyriske jeg bruger til at beskrive dets oplevelse af omgivelserne med. Disse omgivelser er ikke længere blot ting, men nu træder andre mennesker også ind i billedet. *jeg kan se det / i deres øjne / i toget / jeg kan se det / på deres kroppe / der bevæger sig / som en djævelsk plan.*²³ Denne metafor beskriver menneskene, som om de har en bagtanke eller en ond plan bag det, de gør. I anden halvdel af anden strofe beskriver jeg'et, hvad det hører. *jeg kan høre det / i det de siger / mumlende meddelelser med skjulte budskaber / angående mig.*²⁴ Også her beskriver jeg'et menneskene som skumle med skjulte bagtanker. Jeg'et føler at de snakker om ham/hende. Endvidere siger jeg'et: *morgenfolkets mørke munde / deres tunge tanker.*²⁵ Her bruger Strunge et homonym, nemlig tunge. Tunge kan både betyde at noget er tungt, men kan også betyde den tunge, man har inde i munden. Her leger Strunge igen med sproget. Han har nemlig lige skrevet: *morgenfolkets mørke munde,*²⁶ og hvis det ikke var for dette vers, så havde det stået meget klart, at tunge tanker skulle betyde at tankerne var så mørke og dystre, at det blev tungt. Men fordi han lige har nævnt mørke munde, og man så efterfølgende læser ordet tunge, så får man en association til den tunge, som sidder inde i munden.²⁷

I strofe tre vendes den ansvarsfralæggende og fordømmende tone mod andre mennesker og byen, der har været i de første strofer, til selvindsigt og en mere selvfordømmende og ansvarspåbyggende tone. Indtil nu har det lyriske jeg set meget udad og observeret dets omgivelser. I denne strofe ser det lyriske jeg i stedet indad. *pludselig er jeg her / og ved at det er for sent / det var jo min egen skyld.*²⁸ Her indrømmer jeg'et, at det selv er skyld i det, han/hun står i. *det var det lille punkt inde fra mig / der voksede bag mine øjne / og nu er blevet alt det sorte / i deres ansigter.*²⁹ Jeg'et indrømmer, at det mørke han/hun ser i andre mennesker, er hans/hendes egen skyld. Jeg'ets eget mørke, tungsindighed eller irritation har vokset sig så stor, at det ser det i andre mennesker. Jeg'et siger videre: *jeg kan ikke bevæge mig / og der er så meget jeg skal nå at gøre godt igen / men intet kommer ud / jeg er tom.*³⁰ Ved brug af metaforer siger jeg'et her, at det gerne vil gøre det godt igen,

²³ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

²⁴ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35-36

²⁵ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

²⁶ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

²⁷ Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015). Side 103

²⁸ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

²⁹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁰ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

men ikke kan. *jeg er tom*,³¹ kan være en metafor for at være tom for følelser eller tom for ord. Den sidste og korteste strofe er fyldt med sproglige billeder og figurer. *jeg synker ind i væggen*³², en metafor for at trække sig ind i sig selv eller forholde sig anonym og tilbagetrukket. *i mørkets tryghed*.³³ Her er tale om en modsætningsfigur kaldet oxymoron. Normalvis forbinder man ikke mørke med tryghed, men tværtimod med det stik modsatte, nemlig frygt, fare og utryghed. *Et punktum. Igen*.³⁴ Her pointerer han igen, hvad det er, han gør helt skriftligt. Han skriver nemlig et punktum og sætter et punktum og skriver igen og sætter endnu et. Men dette er også en metafor, hvor han sammenligner jeg'et med et punktum, altså noget småt og ubetydeligt, en slutning på noget.

I dette digt er der også en masse gentagelsesfigurer. *Det er ved at komme igen / som det kommer hvert år ved denne tid*,³⁵ disse to sætninger gentages i første og andet vers i hver strofe, undtagen i sidste strofe. Her er første vers næsten ens med første vers i de andre strofer, der står blot: *Det er ved at komme*,³⁶ og så har Strunge rykket det ”igen,” som ellers står i første vers i alle andre strofer, ned i sidste vers som det sidste ord. Men andet vers i sidste strofe er helt forskellig fra andet vers i de andre strofer. I tredje strofe er der også en sætning som bliver gentaget, blot med en lille variation. Det ses i femte vers: *det var jo min egen skyld*³⁷ og i attende vers: *det var min egen skyld*.³⁸ Strunge har også benyttet anafor i stort set alle strofer, her et eksempel fra første strofe: *og alting skærer og ligner glas der knaser / og alting synes at staves med s*,³⁹ et eksempel fra anden strofe: *i deres øjne / i toget*,⁴⁰ og et eksempel fra tredje strofe: *i deres ansigter / i farverne*.⁴¹

Et tredje digt fra Strunges første digtsamling, ”Livets hastighed”, er digtet ”Børn af den tavse tid”. Dette digt har særligt fokus på det lyriske jeg's oplevelse af byen og børnene/menneskene i den og børnenes/menneskenes oplevelse af byen/verden. Dette er også et moderne centrallyrisk digt, men i modsætning til digtene ”Det er ved at komme igen” og ”Livets hastighed” er der i digtet ”Børn af

³¹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³² Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³³ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁴ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁵ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35-36

³⁶ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁷ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁸ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

³⁹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

⁴⁰ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 35

⁴¹ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 36

den tavse tid” ikke et synligt lyrisk jeg. Det lyriske jeg optræder ikke explicit, men det er underforstået, at det er et jeg, der er digtets stemme. Jeg’et fortæller blot ud fra et mere objektivt og observerende plan, da det ikke viser sig direkte i digtet. Digtet består af fem strofer, hvoraf strofe et, to og tre består af ni vers, strofe fire består af otte vers, og strofe fem har enogtyve vers. De første tre strofer har samme form og struktur, da de alle tre indeholder ni vers, og der er tre punktummer placeret de samme steder i de tre strofer. Et punktum efter andet vers, et efter fjerde vers og et efter niende og sidste vers. Strofe fire, som har otte vers, har hele fem punktummer. Et efter andet og fjerde vers, ligesom de første tre strofer, et efter sjette vers, et midt inde i ottende vers og et helt til slut efter ottende vers. I sidste strofe er der ni punktummer. Et efter andet, femte, syvende, tolvte, sekstende og nittende vers. Til slut efter enogtyvende og sidste vers er der ikke blot et men tre punktummer. Der er lidt rytme i dette digt, fordi Strunge igen har benyttet en del gentagelsesfigurer. Den samme linje: *Børnene af den tavse tid*,⁴² bliver gentaget i første og tredje vers i alle stroferne. I strofe fem bliver den også gentaget i vers tretten, femten og tyve. Det er med til at skabe noget fast form og rytme på trods af, at alle stroferne ikke er lige lange.

I dette digt bliver der fortalt om og beskrevet en bestemt gruppe mennesker, nemlig børnene af den tavse tid. Det betyder ikke nødvendigvis, at det er børn, der bliver talt om, det er bare nogle mennesker, som er født ind i en tid, der bliver omtalt som den tavse tid. Den tavse tid er en metafor for en tid, hvor der ikke er de store problemer, eller de bliver i hvert fald ikke italesat, hvis de er der. Folk er tavse, der er ikke nogen der råber op, gør oprør, demonstrerer imod noget eller for noget. Netop dette får Strunge allerede beskrevet i de to første vers i digtet: *Børnene af den tavse tid / taler aldrig om verden*.⁴³ De taler aldrig om verden, hverken om dens problemer, eller om hvad man kunne ændre. Børnene bliver fremstillet som værende bange for verden, bange for at leve livet og tale om det, de vil hellere bare leve i drømmen. *Men de drømmer og drømmer / om livet / og lever stumt i drømmen / sover i fosterstilling / tænker kun når lyset bliver for skarpt*. Det eneste tidspunkt, hvor de træder ud af drømmen og tænker i stedet for, er når lyset bliver for skarpt til at kunne drømme. I anden strofe bliver menneskene i dette digt skildret som nogle, der er bange for dem, der ikke er som dem: *Børnene af den tavse tid / skeler til hinanden når de ser. / Hvister lavmælt om En / kosmisk mascara / en drømmer som de / men drømmende om en verden / hvor alle børnene sang*.⁴⁴ De er bange for ham, der bliver omtalt som ”En”, fordi han har så anderledes

⁴² Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 49-51

⁴³ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 49

⁴⁴ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 49

drømme end de har. Optimistiske drømme, hvor børnene ikke er tavse, men drømme om harmoni. I tredje strofe bliver der videre beskrevet om denne anderledes mand, og hvorfor de er bange for ham. *Han ved de frygter de smukke billeder / han græder men ikke skjult som de / han prøver at tale / men deres massive tavshed skubber ordene ned i hans hals.*⁴⁵ I modsætning til de andre prøver han at bryde tavsheden og tale, men når det kommer til stykket, kan han heller ikke gå imod strømmen. I strofe fire får vi fortalt, at disse mennesker er angste og bange for at være alene. I femte strofe får vi at vide, at de alle ligner hinanden: *Børnene af den tavse tid / ligner alle hinanden. / Børnene af den tavse tid / ligner alle hinanden / gentager de for sig selv.*⁴⁶ Her bruger Strunge igen gentagelse. Menneskene er så bange, at de knapt nok lever: *De lever ikke nok til at dø / deres horisont er et punkt. / De tør ikke være sig selv / allerhøjest hinanden.* De er bange for at skille sig ud, og de vil ikke have noget at gøre med dem, som gør. *nu kvæler de En / han så for meget på dem.*⁴⁷ Dette ”En” er den samme person, som bliver beskrevet i strofe to og tre. I anden strofe bliver han også omtalt som ”En”.

Perspektivering

Den store digter Michael Strunge har gennem lyrik og sin måde at skrive på været til inspiration for mange senere digtere. Strunge er helt sikkert også blevet inspireret af mange forskellige tidligere forfattere og lyrikere, fx rockpoeterne David Bowie, Jim Morrison og Lou Reed. En tidligere forfatter og digter, som har mange ligheder med Strunge, er Tom Kristensen. Tom Kristensen er en ekspressionistisk digter og forfatter, som begyndte at skrive i mellemkrigstiden. Selvom Kristensen er så meget tidligere end Strunge, kan man stadig sammenligne de to digtere og finde ligheder i deres digte. Dette kan blandt andet ses i Kristensens digt ”Landet Atlantis” fra hans debut digtsamling ”Fribytterdrømme” fra 1920. Digtet er et symbol. Atlantis er en gammel myte om et land, hvis indbyggere selv var skyld i dets undergang. Digtet er skrevet efter Første Verdenskrig, og det kan man sætte i perspektiv til, at alverdens lande, som var involveret i krigen, ligger, som de selv har redt. Men i modsætning til det lyriske jeg i Strunges digte, ser jeg’et i Kristensens digt ikke på fremtiden som værende uden håb og lys. Jeg’et ser denne situation som en mulighed for at bygget noget nyt og bedre. Ligesom i Strunges digte beskrives menneskene i den meget negativt.

⁴⁵ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 49-50

⁴⁶ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 50

⁴⁷ Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978). Side 50-51

Til at beskrive det bruger Kristensen ligesom Strunge sproglige figurer, blandt andet modsætningsfigurer. *Skøn som en sønderskudt banegård er / vor ungdom, vor kraft, vore vilde idéer.*⁴⁸ Kristensen beskriver også byen, som Strunge også gør sig meget i, i sine digte. *dødningeagtigt de benpibe-valse, / der danses ved fester i huses ruiner, / mens vinduers smadrede ruder / kranie-ironiske griner.*⁴⁹ Byen beskrives, ligesom i Strunges digte, ødelagt og dystert. Både Strunge og Kristensen bruger også mange sproglige billeder og metaforer. *Gaderne gaber, og blæst hujer hvast*⁵⁰, er her et eksempel på besjæling. En af forskellene mellem Strunges og Kristensens digtning er, at Kristensen benytter rim.

Det kan diskuteres om, eller i hvor høj grad postmodernismen henter træk fra ekspressionismen. Ekspressionismen var så småt begyndt at spire frem inden Første Verdenskrig, men den blomstrede for alvor i mellemkrigstiden i Danmark. Det var en tid hvor man lige havde overstået Første Verdenskrig, og Børskrakket i Wall Street i 1920 forårsagede stigende arbejdsløshed og inflation. Under postmodernismen i 1980'erne stod man også i en krise forårsaget af oliekrisen i 1973, som resulterede i en økonomisk krise. I begge tilfælde havde man mistet tillid til verden og håbet om en lys fremtid. Derfor er den ekspressionistiske litteratur ofte præget af en meget dystert og mørk tone. Ekspressionismen her et modernistisk sprog, og ordet ekspressionisme betyder udtryk, og udtrykket i ekspressionismen er voldsomt, fyldt med farver og former. Det er digterens eller det lyriske jeg's fortolkning af virkeligheden, der udtrykkes i digtene, og derfor bliver skildringen af verden ofte overdrevet og fordrejet på grund af følelsernes og subjektivitetens påvirkning. På samme måde er det i postmodernismen. Midt i en verden, som synes håbløs og uforståelig i postmodernismen, så er individets egne erfaringer og oplevelser gennem kroppen og sanserne det eneste, det kan stole på. Netop sanserne var også et kendetegn for ekspressionismen. Både i ekspressionismen og postmodernismen oplever det lyriske jeg omgivelserne meget stærkt gennem sanserne, høre-, syns-, smags- og følesansen. Hverken i ekspressionismens eller postmodernismens lyrik prøver man at finde mening med verden eller fremstille den, som den egentlig er. Den fremstilles som sagt subjektivt, individet er overladt til selv at fortolke virkeligheden. Der er heller ikke nogen løsninger i nogle af de to litterære perioder til, hvordan man kan gøre den verden, som de råber op om, bedre. Ens for ekspressionismen og postmodernismen er også deres flittige brug af sproglige figurer,

⁴⁸ Kristensen, Tom: *Fribytterdrømme*, Gyldendal (e-bogsudgave 2017). Side 41

⁴⁹ Kristensen, Tom: *Fribytterdrømme*, Gyldendal (e-bogsudgave 2017). Side 42-43

⁵⁰ Kristensen, Tom: *Fribytterdrømme*, Gyldendal (e-bogsudgave 2017). Side 42

såsom modsætninger og sproglige billeder som fx besjæling. I begge litterære perioder ser lyrikerne verden som ødelagt, og menneskene er selv skyld i det. Derfor er beskrivelsen af verden, byen og menneskene ofte meget voldsom og negativt præget. Både ekspressionismen og postmodernismen gør op med noget tidligere. Mens postmodernismen gør op med realismen og det moderne, gør ekspressionismen op med impressionismen, som byggede videre på naturalismen, og dens måde at skildre verden mere realistisk og fotografisk. Den helt store forskel mellem ekspressionismen og postmodernismen er deres respektive tidsmæssige kontekst. Ekspressionismen, som hører helt tilbage til 1920'erne og mellemkrigstiden, opstod som følge af og reaktion på alle de voldsomme begivenheder omkring Første Verdenskrig, mens postmodernismen som for alvor trængte igennem i 1980'erne i Danmark, var stærkt inspireret af punkkulturen.

Konklusion

Postmodernismen er kort fortalt et opbrud med den tidligere dominerende realisme og med det moderne. Det var en tid, hvor man stod midt i en krise, og man var derfor modløs, frustreret og uden håb og idéer til en forbedret verden. Dette kom også til udtryk i litteraturen, blandt andet gennem den unge lyriker Michael Strunge, som selv var en del af den frustrerede og aggressive ungdomsbevægelse, punkkulturen, og troede ikke på en god fremtid. I digtet "Livets hastighed" er det jeg'ets tanker om det selv og skabelsen af dets egen identitet, der hersker. Det er altså jeg'ets fremstilling af sig selv, der fylder. I digtet "Det er ved at komme igen" er det fremstillingen af byen og menneskene i den, der er central. Digtet "Børn af den tavse tid" fokuserer hovedsageligt på at fremstille børnene i byen. Det lyriske jeg's oplevelser, tanker og beskrivelser af byen, menneskene og dets generelle omgivelser er spækket med overdrevne og eksplosive sanseindtryk. Byen i Strunges digte fremstilles meget ødelagt, dystert og uden håb om en lys og forbedret fremtid. Lige sådan beskrives menneskene også meget negativt, skumle, egoistiske og som skyld i, hvordan byen ser ud, og at den ikke har nogen fremtid. Det er et meget pessimistisk syn på byens fremtid og et meget fordømmende syn på menneskene. På samme tid har det lyriske jeg også nok selvindsigt til at sige, at dets følelser og sind kan forvrænge dets syn på menneskene omkring det og derved selv fremprovokere denne slags mennesker. Menneskene fremstilles ens og som små bange væsner, som ikke tør bryde normaliteten eller være sig selv. Skabelsen af egen identitet, som bliver overladt til individet i postmodernismen, er for stor en byrde. Derfor scanner og kopierer man bare omverdenen. I modsætning til menneskene som jeg'et beskriver, får vi en oplevelse af, at jeg'et selv

er træt af hele denne måde at leve på og gør op med det ved at gøre det modsatte, som bliver beskrevet i digtet "Livets hastighed". Jeg'et sætter sig for at ændre kurs og skabe sit eget "selv," sin egen identitet. Det samme mørke, dystre og modløse univers er dog også at finde tidligere i litteraturhistorien, nemlig i ekspressionismen. Postmodernismen henter mange træk fra ekspressionismen, og postmodernistiske lyrikere som Michael Strunge kan virke inspireret af ekspressionistiske lyrikere som Tom Kristensen. På trods af, at ekspressionismen og postmodernismen er fra to helt forskellige tidsmæssige kontekster, så kan man finde mange ligheder mellem de to litteraturhistoriske perioder.

Litteraturliste

Bøger:

- Fibiger, Johannes, Gerd Lütken: *Litteraturens veje*, Systime (2005)
- Kristensen, Tom: *Fribytterdrømme*, Gyldendal (e-bogsudgave 2017)
- Larsen, Ole Schultz: *Håndbog til dansk*, Systime (2015)
- Nielsen, E. Stig: *Kroppen her i rummet nu*, Marko (2. udgave)
- Rewers, Peter: *Michael Strunge digtning og virkelighed*, Gyldendal (2015)
- Strunge, Michael: *Livets hastighed*, Café borgen (1978)
- Sørensen, Mimi, Mads Rangvid: *Brug litteraturhistorien*, Systime (2014)

Internetsider:

- Bækgaard, Jakob: *Michael Strunge*, Litteratursiden. Besøgt d. 16.3.2020.
<https://litteratursiden.dk/forfattere/michael-strunge>
- Høher-Larsen, Maria: *Postmodernitet*, iBureauet/Dagbladet information (2016). Besøgt d. 16.3.2020. <https://faktalink.dk/titelliste/postmodernitet>
- Jensen, Bo Green: *Tom Kristensen*, iBureauet/Dagbladet information (2014). Besøgt d. 31.3.2020.
<https://forfatterweb.dk/oversigt/kristensen-tom>
- Jørsum, Morten: *Punk*, iBureauet/Dagbladet Information (2006). Besøgt d. 16.3.2020.
<https://faktalink.dk/titelliste/punk>
- Litteratursiden: *80'ernes litteratur*, Litteratursiden (2019). Besøgt d. 16.3.2020.
<https://litteratursiden.dk/artikler/80ernes-litteratur>
- Litteratursiden: *Kristensen, Tom - Fribytterdrømme*, Litteratursiden (2009). Besøgt d. 31.3.2020.
<https://litteratursiden.dk/index.php/analyser/kristensen-tom-fribytterdromme>
- Madsen, Karina Søby: *Michael Strunge*, iBureauet/Dagbladet information (2008). Besøgt d. 30.1.2020. <https://forfatterweb.dk/oversigt/strunge-michael>
- Maegaard, Jan: *Ekspressionisme i Den Store Danske*, Gyldendal (2016). Besøgt d. 31.3.2020.
http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Billedkunst/Billedkunst,_stilretninger_efter_1910/Ekspressionisme
- Øhrgaard, Per: *ekspressionisme - litteratur i Den Store Danske*, Gyldendal (2013). Besøgt d. 31.3.2020.

[http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Billedkunst/Billedkunst%2c_stilretninger_efter_1910/Ekspressionisme/ekspressionisme_\(Litteratur\)](http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Billedkunst/Billedkunst%2c_stilretninger_efter_1910/Ekspressionisme/ekspressionisme_(Litteratur))

Videoklip:

Fonnesberg, Johannes: *Øgendahl og de store forfattere: Michael Strunge*, DRtv (2019).

https://www.dr.dk/drtv/se/oegendahl-og-de-store-forfattere_-michael-strunge_133176